

Јутарњи лист: Интервју са високим представником Валентином Инцком

Разговарала Сњежана Павић

Јутарњи лист: Како ви видите јучерашње догађаје у Тузли, Сарајеву, Зеници, Мостару, Бихаћу: да ли је то оправдани социјални бунт или недопустиво хулиганско насиље?

Валентин Инцко: Ту треба јасно повући црту између једног и другог. И ја и други представници међународне заједнице јасно смо осудили насиље. С друге стране, право на мирне демонстрације је основно демократско право и људи имају право достојанствено протестовати. Разлози за протесте годинама су се гомилали, али након рата људима је мир био драгоцјен и многи су мислили да још није тренутак, да треба бити стрпљив и слично.

Јутрос сам прошао Сарајевом, улицом код Предсједништва БиХ, покрај кантоналне владе, која је још горјела. Људи причају, сјећајући се тих времена, да нису хтјели изаћи на улицу овако и никако не одобравају насиље. Међутим, узроци постоје већ годинама, а то су социјалне неправде, јер све је више оних чији је положај јако тежак, док је мањина богата. За неке од ових људи народ мисли да нису новац стекли регуларним путем и ту има посла за тужилаштва. Дакле, то је била комбинација неколико ствари, социјалног бунта и можда лоше ефикасности кантоналних власти које су биле нападнуте.

Истакао бих специфичност горажданског кантона, у којем има неколико великих фирми и сви раде, па им чак долазе радници из Републике Српске и Србије. И тамо се протестовало, али мирно и достојанствено. Протестовали су и предузетници, њихове жене и дјеца, јер су и они разочарани неефикасношћу кантона односно жупанија и општина. И то је заједничко свима, једино што је у

Горажду било мирно, а у другим мјестима, као у Тузли, било је великих нереда. У Тузли је све и почело, тамо је кап прелила чашу: претјерана употреба силе против демонстраната и непостојање дијалога, па су се и људи из других градова почели солидарисати јер су знали да је и њихова ситуација иста или слична. Само што је Тузла прије била просперитетна јер је имала руднике и творнице.

Јутарњи лист: Али нису палили и рушили обични незадовољни грађани, него фудбалски хулигани. Требају ли одговарати они који су полицајцима рекли да не реагују на насиље и да се повуку?

Валентин Инцко: Мислим да је ситуација била јако тешка. Рекао сам да се људи још сјећају рата кад се пуцало, кад су их убијали, а можда су се бојали да се не понови случај Тузла кад је полиција тукла људе, што је изазвало вал огорчења. Мислим да полиција није права адреса и да је она посљедња коју би у овом тренутку требало оптуживати. На почетку су били суздржани...

Јутарњи лист: Али накнадно су ипак одлучили спријечити паљење Предсједништва БиХ па су послали специјалце. Притом су пустили да изгоре кантоналне зграде у Тузли, Зеници, Бихаћу, Мостару.

Валентин Инцко: Истрага ће установити треба ли ко да одговара, и ја то не бих коментарисао, једино што желим да упозорим јесте да је разумљиво да се људи, који су прошли рат, боје да употребе силу. Спомиње се чак 60 повријеђених полицајаца.

Јутарњи лист: Шта мислите, да ли ови протести имају страначко-политичку позадину? Предсједник СДП-а Златко Лагумџија оптужио је неименоване политичке снаге да су киднаповале незадовољство да би освојиле власт. Које би то политичке снаге биле?

Валентин Инцко: Не бих да о томе шпекулишем. Али у Сарајеву се све зна за два, три дана. Такав је то град. Ако је то био случај, сазнаћемо убрзо.

Јутарњи лист: У сриједу је Европски парламент позвао на укидање кантона, а у петак су горјеле четири кантоналне зграде. Видите ли неку везу?

Валентин Инцко: Не видим везу, хтио бих да ту будем експлицитан. Наравно да ми је познат проблем с Федерацијом БиХ у којој је 11 министара унутрашњих послова, понављају се исте институције и тешко је координисати њихов рад, али резолуција није узрок посљедњих догађаја. Доказ томе је да је у парламенту у Сарајеву већ у процедури „188 препорука за реформу Устава Федерације“, коју је припремила експертска група у којој су били Крешимир Зубак, Вехид Шехић, Касим Трнка, Надаждин Дефтердаревић, Миле Ласић и Златан Бегић. Та је група основана средином јануара 2013. уз помоћ владе Сједињених Држава, како би домаћи стручњаци израдили приједлоге о томе како Федерацију БиХ учинити ефикаснијом и мање скупом. Те реформе, колико знам, не би ишле ни на чији рачун или штету.

Јутарњи лист: Од Бихаћа до Тузле и Мостара прве су на удару биле кантоналне владе. ХДЗ БиХ је оцијенио да је то био „класичан државни удар на дејтонске и вашингтонске институције, с циљем рушења Федерације и кантона“.

Валентин Инцко: Ту везу ја не видим, али поштујем њихово мишљење.

Јутарњи лист: Да ли је ово побуна у Босни и Херцеговини или само побуна Бошњака јер у РС и већински хрватским подручјима није било немира?

Валентин Инцко: Ситуација у Републици Српској је мирна, то је тачно, било је тамо око 300 демонстраната у Бањалуци. Међутим, празни трбуси су празни трбуси, били они српски или бошњачки, и ту постоји солидарност. Али, истина је, велики протести били су у центрима у Федерацији као што су Зеница, Тузла, Бихаћ и Сарајево, а не у РС-у.

Јутарњи лист: У свакој кризи људи осјете носталгију за

централизмом и чврстом руком, која би ствари брзо довела у ред. Призива ли очај и овдје унитаризам и чврсту руку као рјешење?

Валентин Инцко: Мислим да у Босни и Херцеговини централизма неће бити. Неки желе чврсту руку, али је то ствар прошлости. Чврсто мора бити само тужилаштво и судство. Правна држава! БиХ је специфична земља, јако децентрализована и лично нећу подржавати централизам. Но, желим да подржим функционалност институција, државних и свих других, да институције добро функционишу. И то је свакако и жеља грађана: зависи да ли су то кантони или општине, јер је доста било протеста и против градоначелника.

Јутарњи лист: Који би онда био ваш конкретан приједлог, укидање кантона или укидање општина?

Валентин Инцко: Не бих шпекулисао о томе. Знате, ми у кантонима имамо око 150 министара. Ако би ти министри сви били добри менаџери, то би било одлично, али кад нема ефикасности и резултата, онда се заиста треба питати да ли је потребно имати 11 министара унутрашњих послова само у Федерацији. Треба узети у обзир сва осјетљива питања.

Јутарњи лист: Прошле вечери сви су политичари коментарисали протесте и сви се понашају као да се незадовољство на улицама њих не тиче, осим оних који су поднијели оставку, као што су премијер тузланског кантона и читава влада у Зеници.

Валентин Инцко: Можда је неким у Тузли било драго што је оставку поднио премијер из СДП-а, али мислим да нико нема разлога да се радује на туђи рачун, зато што сви сnose одговорност, веће странке више а мање странке мање. А у одређеном смислу, сви су губитници ситуације.

Јутарњи лист: Да, али сви се понашају као да грађани критикују неког другог, концепт политичке одговорности уопште не постоји.

Валентин Инцко: Да, то је дио политичке културе, али она се ствара дуги низ година. У БиХ је то још на почетку, али Босна и Херцеговина је истовремено морала да прође неколико транзиција: из социјалистичке економије у тржишну, из једнопартијског система у вишестраначки па из савезне социјалистичке републике у самосталну државу. И још је уз то имала прелаз из рата у мир. Кад се све то има на уму, онда се види да нису тако лоше прошли: било је и година када је раст БДП-а износио 11 посто. Зато је боље ствари у Босни и Херцеговини посматрати дугорочно и средњорочно: ви сами знате колико Босна и Херцеговина има талента, колико одличних умјетника, спортиста, инжењера, пјевача... Тим талентима треба дати више шансе у будућности.

Јутарњи лист: Годинама сте већ у Сарајеву. Како вама ово изгледа. Да ли ће се немири наставити, или је ово што смо видјели у петак био врхунац?

Валентин Инцко: Не желим да шпекулишем. Када је о нередима ријеч, надам се да је то био врхунац. Али, видите, сви осуђујемо ово насиље и нико то не подржава. Међутим, узроци остају и неко се мора позабавити њима јер су се нагомилали. Ако се узроци уклоне, онда таквих протеста више неће бити.